

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อำนาจการจัดเก็บภาษีเป็นอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐ โดยกฎหมายของแต่ละรัฐได้บัญญัติให้มีการจัดเก็บภาษีเงินได้ภายในดินแดนของตน เพื่อสร้างรายได้และเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาและบำรุงประเทศ อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการดำเนินตามนโยบายในด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ภาษีจึงมีบทบาทต่อสังคมอย่างมาก เพราะภาษีเข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกคน ทุกธุรกิจโดยทุกคน ทุกธุรกิจต้องแบกรับภาระในการชำระภาษีให้แก่รัฐ¹ ในปัจจุบันการจัดเก็บภาษีเงินได้จากนิติบุคคล มีความสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากมี การประกอบธุรกิจในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ทั้งธุรกิจของต่างชาติและธุรกิจของคนไทยเอง โดยธุรกิจที่เปิดดำเนินการก็จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายการเสียภาษีอากรไทยตามเงื่อนไขการลงทุนต่าง ๆ ในแต่ละประเภทธุรกิจนั้น แต่สิ่งที่ตามมาคือมีการหาช่องว่างของกฎหมายที่เกี่ยวกับการหลบหลีกการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ให้กิจการของตนเสียภาษีน้อยที่สุดหรือไม่เสียภาษีเลยเพื่อเพิ่มผลกำไรในการดำเนินธุรกิจ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการจัดเก็บภาษีอากร ส่งผลต่อรายได้จากภาษีอากรที่รัฐจัดเก็บ ดังนั้นการที่จะทำให้มีรายได้เข้าสู่รัฐมาก จึงต้องมีการจัดเก็บภาษีให้ได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยโดยปราศจากการรั่วไหล และการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Tax Avoidance)²

มาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร เป็นมาตราหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลจากฐานภาษี “กำไรสุทธิ” โดยมีบทบัญญัติว่า “ในกรณีโอนทรัพย์สิน ให้บริการ หรือให้กู้ยืมเงิน โดยไม่มีค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือดอกเบี้ย หรือมีค่าตอบแทน ค่าบริการหรือดอกเบี้ยต่ำกว่าราคาตลาดโดยไม่มีเหตุอันสมควร เจ้าพนักงานมีอำนาจประเมินค่าตอบแทน ค่าบริการ หรือดอกเบี้ยนั้น ตามราคาตลาดในวันที่โอน ให้บริการหรือให้กู้ยืมเงิน”

¹ จาก “ภาษีคืออะไร,” โดย อรพิน ผลสุวรรณย์ สบายรูป, 2553, วารสารนิติศาสตร์, 22(1), น. 85.

² การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable Tax Avoidance) กล่าวรายละเอียดต่อไปในบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.

ทั้งนี้ การเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจากกำไรสุทธิ มีที่มาจากหรือนำรายได้มาหักด้วยรายจ่ายส่วนที่เหลือคือกำไรสุทธิ หากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหลบหลีกเลี่ยงภาษีโดยการกำหนดราคาอินเทอร์เน็ต การกู้ยืมเงินหรือให้บริการ โดยไม่มีค่าตอบแทนหรือมีค่าตอบแทนที่ต่ำกว่าราคาตลาด ทำให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่กำหนดราคาต่ำกว่าราคาตลาด มีรายได้น้อย เมื่อนำมาหักกับรายจ่าย ก็จะมีกำไรสุทธิน้อย เงินที่ต้องเสียภาษีก็น้อยตามและอาจเป็นช่องทางให้เกิดการหลบหลีกเลี่ยงภาษีที่ยอมรับไม่ได้

ตามมาตรา 65 ทวิ (4) จึงได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานมีอำนาจประเมินราคาตลาดของการอินเทอร์เน็ตหรือขายสินค้า โดยไม่มีค่าตอบแทน หรือโดยมีค่าตอบแทนต่ำกว่าราคาตลาด โดยไม่มีเหตุอันสมควร ตลอดจนให้อำนาจเจ้าพนักงานมีอำนาจประเมินราคาตลาดของดอกเบี้ยหรือค่าบริการ ของการให้กู้ยืมหรือการให้บริการระหว่างกันที่ไม่มีค่าตอบแทน หรือมีค่าบริการหรือดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าราคาตลาด โดยไม่มีเหตุอันสมควร

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ตามประมวลรัษฎากรมิได้มีการกำหนดนิยาม “ราคาตลาด” ไว้ว่ามีมาตรฐานในการพิจารณาอย่างไร ในการคำนวณหาราคาอันพึงซื้อขายกันนั้น จะมีวิธีการคำนวณอย่างไรให้เป็นที่ยอมรับทั้งฝ่ายผู้เสียภาษีและกรมสรรพากร และคำว่า “เหตุสมควร” อันเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 65 ทวิ (4) นั้นจะต้องถึงมาตรฐานที่ถือเป็นเหตุสุดวิสัยหรือพ้นวิสัยหรือไม่ และถ้าเป็นการกระทำที่สุจริต จะถือว่ามีเหตุอันสมควรหรือไม่ ซึ่งในการวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวจะเป็นดุลยพินิจของเจ้าพนักงานประเมินหรือตามคำวินิจฉัยของกรมสรรพากร ซึ่งจะวางหลักเกณฑ์ไว้ตามที่เห็นว่าเหมาะสมแต่ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน แม้ต่อมาเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2545 กรมสรรพากรได้มีการออกคำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.113/2545 เรื่อง “การเสียภาษีเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล กรณีการกำหนดราคาอินเทอร์เน็ตให้เป็นไปตามราคาตลาด” แต่ก็เพียงมาตรฐานการปฏิบัติการของเจ้าพนักงานประเมินเพื่อขยายความและช่วยเจ้าพนักงานประเมินในการใช้ดุลยพินิจในเรื่องการคำนวณราคาตลาดและในการตรวจสอบเอกสารการพิสูจน์ราคา มิใช่กฎหมาย ยังไม่ทำให้บทบัญญัติ มาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร ชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้นแม้เจ้าพนักงานประเมินจะนำนิยามตามคำสั่งดังกล่าวมาใช้ในการตีความ ราคาตลาดก็ตาม ก็เป็นลักษณะการตีความตามข้อเท็จจริงแต่ละกรณีไป อันส่งผลให้เกิดความ ไม่แน่นอนในการบังคับใช้บทบัญญัติตามประมวลรัษฎากร จึงทำให้นิติบุคคลผู้เสียภาษี ไม่ยอมรับหลักเกณฑ์ที่กรมสรรพากรกำหนด และมองหาช่องโหว่ทางกฎหมายเพื่อ หลบหลีกเลี่ยง (The loopholes for tax avoidance) เนื่องจากเห็นว่า กฎหมายได้ให้อำนาจ เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจประเมินเงินได้นิติบุคคล ตามมาตรา 65 ทวิ (4) โดยไม่มีกรอบ ของการใช้ดุลยพินิจ

จากปัญหาที่เกิดขึ้น หากได้พิจารณาประกอบกับหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีของ Adam Smith³ นั้น จะพบว่าบทบัญญัติ มาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากรนั้น มีลักษณะไม่สอดคล้องหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการในเรื่องความแน่นอนชัดเจนและความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานประเมินในการตีความและใช้ดุลยพินิจโดยปราศจากหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน หากเรื่องที่ประเมินเจ้าพนักงานนั้นประเมินยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีพอสำหรับการประเมินราคาตลาดและเหตุอันสมควร อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียภาษี นอกจากนี้การได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าพนักงานประเมินแต่ละท่าน อาจทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งกันระหว่างบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้เสียภาษีกับกรมสรรพากร อันส่งผลให้รัฐขาดรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร และมีผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอากร

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ถึงช่องว่างของกฎหมายตามมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากรจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานประเมิน รวมถึงหลักเกณฑ์การใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานประเมินและเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยศึกษาจากตัวบทกฎหมายตามประมวลรัษฎากร ประกอบกับหนังสือตอบข้อหารือของกรมสรรพากรและแนวคำพิพากษาฎีกาในประเด็นปัญหาต่าง ๆ เปรียบเทียบกับมาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่

³ หลักการจัดเก็บภาษีที่ดีของ Adam Smith ประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. หลักความเสมอภาค (Equality) หรือ หลักความเป็นธรรม (Equity)

การที่จะทำให้ประชาชนสมัครใจในการเสียภาษีอากรได้นั้น ต้องทำให้ประชาชนรู้ดีว่ามีภาระเสียภาษีอากรอย่างเท่าเทียมกันหมดทุกคน มีความเสมอภาคกัน

2. หลักความแน่นอนและชัดเจน (Certainty)

บทบัญญัติของกฎหมายต้องกำหนดให้แน่นอนและชัดเจน ประชาชนและนิติบุคคลผู้เสียภาษีสามารถเข้าใจได้โดยง่ายว่าวิธีการทางภาษีที่ใช้จัดเก็บภาษีอากรเป็นอย่างไร เวลาใดที่ต้องมีการเสียภาษีอากร สถานที่เสียภาษีอากรอยู่ที่ใด และต้องเสียภาษีอากรอัตราภาษีเท่าใด เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากในการตีความและเกิดช่องว่างทางกฎหมาย อีกทั้งเป็นการป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ บทบัญญัติจึงจำเป็นต้องมีความชัดเจนทั้งทางกฎหมายและแนวปฏิบัติ

3. หลักความสะดวก (Convenience)

วิธีการและกำหนดเวลาในการเสียภาษีอากรต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้เสียภาษีอากรและมีวิธีการชำระที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพื่อไม่ให้ผู้เสียภาษีเกิดความเบื่อหน่ายไม่ยอมชำระภาษีอากร

4. หลักความประหยัด (Economy)

ภาษีอากรที่ดีต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีอากรน้อยที่สุด โดยพิจารณาทั้งทางด้านผู้จัดเก็บและผู้เสียภาษีอากร เพื่อให้รัฐสามารถจัดเก็บภาษีอากรได้มากและเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเงินในกระเป๋าของประชาชนให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้.

ยอมรับไม่ได้ในต่างประเทศเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข มาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร ให้มีความแน่นอนชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี สอดคล้องกับหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี เพื่อให้ผู้เสียภาษีมุ่งความสนใจในการเสียภาษี เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของบทบัญญัติกฎหมายตามมาตรา 65 ทวิ (4) นั่นก็คือ การต่อต้านการหลบหลีกภาษีอากรที่ยอมรับไม่ได้จากการโอนหรือขายทรัพย์สิน หรือให้บริการ หรือให้กู้ยืมเงินเพื่อการพาณิชย์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ แนวคิดและทฤษฎีของหลักการจัดเก็บภาษีที่ครอบคลุมถึงแนวปฏิบัติของกรมสรรพากรและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานประเมินตามมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเพื่อการต่อต้านการหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ (Anti-unacceptable tax avoidance measure) ตามกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานประเมินในการต่อต้าน การหลบหลีกภาษีที่ยอมรับไม่ได้ตามมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานประเมินตามมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากรให้มีความชัดเจน เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักการจัดเก็บภาษีที่ดีสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

บทบัญญัติมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีอากรที่ยอมรับไม่ได้ แต่ไม่มีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนและยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ นำไปสู่ข้อสงสัย ข้อหารื้อ และคดีความขึ้นสู่ชั้นศาลจำนวนมาก ทำให้ประเทศไทยสูญเสียรายได้จากเงินภาษีนิติบุคคลในส่วนนี้เพื่อนำไปใช้พัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงสมควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวให้ชัดเจนและมีการรวบรวมแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการจัดเก็บภาษีที่ดีและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บัญญัติขึ้น ก่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจนและความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอากรเป็นประโยชน์ แก่ประเทศชาติต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาถึงตัวบทกฎหมายและปัญหาในทางปฏิบัติอันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร

2. ศึกษาแนวทางการแก้ไขว่าทำอย่างไรบทบัญญัติของกฎหมายตามมาตรา 65 ทวิ (4) ดังกล่าว จึงจะแน่นอนชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในทางกฎหมาย สอดคล้องกับหลักการจัดเก็บ ภาษีอากรที่ดี เพื่อทำให้นิติบุคคลผู้เสียภาษีเต็มใจในการเสียภาษี

3. ศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีอากรที่ยอมรับไม่ได้จากการกำหนดราคาโอนในประเทศไทย

4. การวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานประเมินในการใช้มาตรา 65 ทวิ (4) เพื่อต่อต้านการหลบหลีกภาษีอากรที่ยอมรับไม่ได้ โดยนำหลักการตีความกฎหมายตามหลักเจตนารมณ์ของกฎหมายสำคัญกว่ารูปแบบ (Abuse of Law Doctrine หรือ Abuse of Legal Form Doctrine)⁴ มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์มาตรา 65 ทวิ (4) ว่าเป็นการส่งเสริม สนับสนุนหรือ สอดคล้องกับหลักความแน่นอนชัดเจนหรือหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีหรือไม่

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากตำราทางวิชาการ บทความในวารสารต่าง ๆ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือตอบข้อหารือจากกรมสรรพากร คำสั่ง กรมสรรพากร ประมวลรัษฎากร ตำราและบทความภาษาต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลจากเว็บไซต์ (Web Site) ต่าง ๆ โดยนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุง

---

⁴ หลักเจตนารมณ์ของกฎหมายสำคัญกว่ารูปแบบ (Abuse of Law Doctrine หรือ Abuse of Legal Form Doctrine) ซึ่งมีหลักการสำคัญว่า วัตถุประสงค์ของผู้บัญญัติกฎหมายหรือเจตนารมณ์ของกฎหมายย่อมสำคัญกว่า ธุรกรรมที่เกิดขึ้น โดยมีมูลเหตุจูงใจที่หลบหลีกกฎหมาย กล่าวคือ แม้ธุรกรรมที่เกิดขึ้นจะถูกต้องตามแบบของ กฎหมาย เป็นธุรกรรมที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่เกิดขึ้น โดยมีมูลเหตุจูงใจที่จะหลบหลีกกฎหมาย ศาลและเจ้าหน้าที่ ประเมินยอมมีอำนาจที่จะปฏิเสธธุรกรรมนั้นและประเมินผลทางภาษีไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย อ้างอิงมา จาก International Tax Glossary 4th Edition (P.1-2), by Barry Larking. Amsterdam: International Bureau of Fiscal Documentation, 2201. (อ้างถึงใน มาตรการต่อต้านการเลี่ยงภาษี (Anti-tax Avoidance measure) (ตอนที่ 1), โดย ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม และดุลยลักษณ์ ตราชูธรรม, 2548, เอกสารภาษีอากร, 24(287), น.103.

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักเกณฑ์ แนวคิดและทฤษฎีของ หลักการจัดเก็บภาษีที่ดี รวมถึงเจตนารมณ์และหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติตามมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคจากการใช้ประมวลรัษฎากร ตามมาตรา 65 ทวิ (4) และแนวทางการตีความของกรมสรรพากรและแนวคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยเจ้าพนักงานประเมินในธุรกรรมการขายทรัพย์สิน การให้บริการและการให้กู้ยืม ซึ่งไม่มีค่าตอบแทนหรือมีค่าตอบแทนต่ำกว่าราคาตลาด โดยไม่มีเหตุอันสมควร
3. ทำให้ทราบถึงมาตรการต่อต้านการหลบหลีกภาษี (Anti-tax avoidance measure) จากการกำหนดราคาโอนในประเทศไทยและในต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี เพื่อการจัดเก็บภาษีอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร